

شناسایی عوامل ثبات زناشویی در جامعه ایرانی - اسلامی با رویکرد فراترکیب

عباس علی هراتیان^۱، مسعود جان بزرگی^۲، محمدرضا سالاری فر^۳، سیدکاظم رسول زاده طباطبایی^۴

چکیده

شناخت عوامل و پیش‌بین‌های ثبات خانواده، به‌ویژه ثبات رابطه همسری ضرورتی است که می‌تواند ایجاد خانواده پایدار را قوت بخشد. پژوهش حاضر با هدف شناسایی عوامل ثبات زناشویی در جامعه ایرانی - اسلامی با روش فراترکیب انجام شد. به منظور گردآوری اطلاعات، کلیه منابع پژوهشی که بین سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۸ انجام شده است، بررسی شد. از میان ۷۱۵۵ مقاله، ۱۴۴۲ پایان‌نامه و رساله و ۱۱ کتاب شناسایی شده، تعداد ۱۱۶۰ مقاله، ۵۸۱ پایان‌نامه و رساله و ۳ کتاب به مرحله تجزیه و تحلیل وارد شد. در مرحله اول تحلیل داده‌ها، تعداد ۶۷۸ کد شناسایی شد. در مرحله دوم پس از تحلیل و بررسی کدها، ۳۷ مفهوم شنایایی گردید و در مرحله نهایی ۷ مقوله استخراج شد. این هفت مقوله اصلی ثبات زناشویی در جامعه ایرانی - اسلامی عبارتند از: مطابقت‌های فردی، ویژگی‌های مربوط به فرد، ویژگی‌های فردی مختص به جنسیت، ویژگی‌های خانواده اصلی، ویژگی‌های دوستان و خویشان، ویژگی‌های مشترک رابطه همسری و ویژگی‌های ارتباطی مختص به جنسیت.

واژگان کلیدی: فراترکیب، ثبات زناشویی، همسرمداری، جامعه ایرانی - اسلامی.

نوع مقاله: پژوهشی تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۲/۲۶ تاریخ بازنگری: ۱۳۹۹/۰۴/۰۲ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۶/۲۶
۱. دانشجوی دکتری روان‌شناسی، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم، ایران. (نویسنده مسؤول)

Email: a.haratiyan@rihu.ac.ir

۲. استاد تمام گروه روان‌شناسی، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم، ایران.

Email: mjanbozorgi@rihu.ac.ir

۳. استادیار گروه روان‌شناسی، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم، ایران.

Email: msalarifar@rihu.ac.ir

۴. دانشیار گروه روان‌شناسی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

Email: rasoolza@modares.ac.ir

Identifying the Factors of Marital Stability in an Islamic-Iranian Society with a Meta-Synthesis Approach

Abas Ali Haratian¹, Masoud Janbozorgi², Mohammad Reza Salarifar³, Seyed Kazem Rasoulzadeh Tabatabaei⁴

Knowing the factors and predictors of family stability, especially marital stability, is a necessity that can make families sustainable. This study was conducted to identify the factors of marital stability in an Islamic-Iranian society with a meta-synthesis approach. For gathering the data, all published research sources during the years of 2010-2019 were reviewed. 1160 articles, 581 theses and dissertations, and 3 books were analyzed from 7155 articles, 1442 theses and dissertations, and 11 books. In the first step of data analysis, 678 codes were identified. In the second step, 37 concepts were identified, and in the final step, 7 categories were identified. According to the results, these 7 main categories of marital stability in an Islamic-Iranian society are as follows: individual matches, individual-related characteristics, gender-related individual characteristics, main family characteristics, the characteristics of friends and relatives, the common characteristics of marital relationship, and gender-related communicative characteristics.

Keywords: meta-synthesis, marital stability, marriage, Islamic-Iranian society.

Paper Type: Research

Data Received: 2020/02/20   **Data Revised:** 2020/06/22   **Data Accepted:** 2020/09/16

1. Ph.D. Student in Psychology, Research Institute of Hawzah and University, Qom, Iran. (Corresponding Author)

Email: a.haratian@rihu.ac.ir

2. Professor of Department of Psychology, Research Institute of Hawzah and University, Qom, Iran.

Email: mjanbozorgi@rihu.ac.ir

3. Assistant Professor of Department of Psychology, Research Institute of Hawzah and University, Qom, Iran.

Email: msalarifar@rihu.ac.ir

4. Associate Professor of Department of Psychology, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

Email: rasoolza@modares.ac.ir

خانواده نهادی اجتماعی است که پایه و اساس ارتباط انسانی را تشکیل می‌دهد و در آن زن و مرد با یک نیروی رمزی ناشی از غرایز، آیین، شعائر و عشق، به هم جذب می‌شوند تا واحد پویایی به نام خانواده را ایجاد کنند. (استوتزر و فری، ۲۰۰۹) تعارضات و مشکلات زناشویی بین زوج‌ها امری اجتناب‌ناپذیر است و زمانی اتفاق می‌افتد که بین زوج‌ها عدم توافق و عدم سازگاری رخ دهد (ماخانوا، مک‌نولتی، ایکل، نیکونوا و مانر، ۲۰۱۸). ازدواجی را می‌توان موفق نامید که در آن رضایت زناشویی بالا باشد و زوجین با یکدیگر سازگاری و تفاهم داشته باشند (بردبوری، فینچام و بیچ، ۲۰۰۰). در سال‌های اخیر پژوهش‌های کیفی مختلفی در مورد عوامل موفقیت ازدواج در ایران انجام شده است. زندگی مشترک موفق تحت تأثیر احساس آزادی، پذیرش تفاوت‌های شخصیتی، درک متقابل، گفت‌وگوی باز و بی‌پرده، کسب مهارت‌های همسری، قدردانی، شفافیت امور مالی، تربیت فرزندان، تفریحات مشترک، عشق و دوست داشتن، رضایت جنسی، سازگاری با والدگری، انتظارات خانواده اصلی، رشد شخصی، همراهی با همسر، ایجاد آیین‌های مشترک زوجی و رسیدگی به تعارضات زوجی است (هاشمی گل‌مهر، ۱۳۹۷).

جهان‌علی خواه (۱۳۹۷) در پژوهش خود ویژگی‌های خانواده موفق را نشاط، شادی و آرامش در زندگی، درک شرایط یکدیگر، همفکر بودن و تفاهم، عشق، کمک به یکدیگر، رفتار منطقی، اطمینان به یکدیگر، نقش حامی، مستقل بودن، انعطاف‌پذیری، مسئولیت‌پذیری، پاک‌دامنی، فضایل اخلاقی نیکو و داشتن خانواده خوب می‌داند. همچنین ویژگی‌های خانواده ناموفق را نبود عشق، تضاد در روابط، نبود نشاط و آسایش، بی‌اعتمادی، نبود احترام، خیانت، روابط جنسی نامناسب، زندگی کسالت‌بار و مشکلات مربوط به همسرگزینی، برخی ویژگی‌های شخصیتی مثل اخلاق دوگانه، خودخواهی، افسردگی، بی‌مسئولیتی، نداشتن استقلال فکری، احساسات نامناسب، اخلاق ناپسند، تفاوت‌های فرهنگی- اجتماعی، مشکلات اجتماعی، مشکلات اقتصادی، تفاوت خانواده‌های اصلی و روابط نامناسب خانواده‌ها برمی‌شمارد. حاتمی و ورزنه (۱۳۹۴) نیز

1. Stutzer, A., & Frey, B. S.
 2. Makhanova, A., McNulty, J. K., Eckel, L. A., Nikonova, L., & Maner, J. K.
 3. Bradbury, T. N., Fincham, F. D., & Beach, S. R.

عوامل شکل‌گیری زندگی مشترک پایدار را داشتن آمادگی نسبی پیش از ازدواج، استقلال نسبی پیش از ازدواج، داشتن علاقه اولیه، آشنایی پیش از ازدواج، انتخاب همراه با میل خود، انتخاب آگاهانه، نگرش‌های مؤثر، ویژگی‌های شخصیتی مناسب، رابطه همسری و والدگری کارآمد، ظرفیت‌های مناسب مالی و شغلی، گذشت، حل مسئله، عذرخواهی، شوخ‌طبعی و اتخاذ رفتارهای تعدیل‌کننده مشکل زوجین از سوی خانواده‌های اصلی می‌داند. صاحب‌دل، زهراکار و دلاور (۱۳۹۴) شاخص‌های ازدواج موفق را شامل شاخص‌های فردی، شاخص‌های تعاملی، شاخص‌های مربوط به خانواده اصلی و شاخص‌های فرهنگی می‌داند. خدادادی‌سنگده، نظری، احمدی و حسنی (۱۳۹۴) نیز عوامل مختلفی مانند مسئولیت‌پذیری، گذشت، پختگی، تعهد، قدردانی، صمیمیت، تلاش برای خشنودی یکدیگر، حمایت متقابل، رضایت جنسی، نظارت، انعطاف‌پذیری، اوقات فراغت، مدگرا نبودن و ارتباط با اقوام و آشنایان را در ایجاد یک خانواده سالم مهم می‌داند. کریمی‌ثانی و احیایی، اسماعیلی، فلسفی‌نژاد (۱۳۹۱) عوامل ازدواج موفق را شامل پنج طبقه اصلی می‌دانند که عبارتند از: عوامل ارتباطی (شامل بعد اخلاقی ارتباط، تعامل منطقی، بعد عاطفی و بعد اعتمادی)، عوامل فردی و شخصیتی (شامل اجتماعی بودن، مهربان بودن، صبور و باگذشت بودن، انعطاف‌پذیری، وجدانی بودن، متعهد بودن و اعتماد به نفس)، عوامل خانوادگی (شامل فرهنگ خانواده، شناخت کافی از خانواده همسر، تعهد فرد نسبت به خانواده)، عوامل اخلاقی و معنوی (شامل صداقت، ایمان و تشابه مذهبی، احترام متقابل، اخلاق نیکو و مسئولیت‌پذیری) و عوامل اجتماعی و فرهنگی (شامل اقتصاد، رسوم، مذهب، ارزش‌ها و تحصیلات).

آمار فزاینده طلاق و ازدواج‌های ناموفق در ایران انگیزه اصلی انجام پژوهش حاضر است. براساس آخرین اطلاعات مربوط به آمار طلاق در ایران مشخص شده است که آمار طلاق در پیچ سال گذشته ۳۷٪ رشد داشته است و بیشترین آنها مربوط به زوج‌های زیر ۳۰ سال است. براساس آمار منتشرشده از سوی سازمان ثبت احوال کشور (۱۳۹۴) آمار طلاق کشور ایران در پنج سال (از سال ۱۳۸۹ تا سال ۱۳۹۴) به ترتیب رشد ۱/۹، ۴، ۵، ۳/۲ و ۶

درصدی داشته است. آمار سال ۱۳۹۴ طلاق در کشور نشان می‌دهد که ۲۳/۹٪ از ازدواج‌ها به طلاق منجر می‌شود (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵). این آمار در سال ۹۵ به ۲۵/۶٪ و در سال ۹۶ به ۲۸/۷٪ (۲۹/۲ طبق آمار بازبینی شده) رسید. (سازمان ثبت احوال، ۱۳۹۷). قابل تأمل است که براساس آمار سال ۹۶، ۱۹/۵٪ از طلاق‌ها در سال اول، ۴۱/۷٪ طلاق‌ها در ۴ سال اول و ۴۵٪ طلاق‌ها در ۵ سال اول زندگی مشترک اتفاق می‌افتد (سازمان ثبت احوال، ۱۳۹۷). به طور تقریبی بیشتر اطلاعات مطالعات قبلی در این موضوع، با روش داده بنیاد و با مصاحبه‌هایی در زمینه تجربه زیستی افراد از زندگی مشترک جمع‌آوری شده است. بدین معنی که بخشی از اطلاعات موجود در این حوزه که در ادبیات پژوهشی وجود دارد، نادیده گرفته شده است. همچنین دلیل انجام فراترکیب ثبات زناشویی در پژوهش حاضر، مطالعات قبلی مشابه در ایران این بود؛ هر کدام از پژوهش‌های قبلی ثبات زناشویی را از بعدی خاص بررسی کرده‌اند. روش فراترکیب در پژوهش حاضر با ترکیب یافته‌های مطالعات متعدد، تفسیر جدید و منسجمی از یافته‌ها ارائه داده و به توسعه نظریه‌های متوسط کمک نموده است (انیل، جینکس و انگ، ۲۰۰۷؛ اسماعیلی، صادقی و اشک‌تراب، ۲۰۱۶).

در حوزه ثبات زناشویی ایرانی - اسلامی پژوهش فراترکیبی جامعی که بتوان براساس آن مدلی جمعی ارائه داد و به آن استناد کرد، وجود ندارد. تأثیر جنبه اسلامی فرهنگ ایرانی بر کنش‌های فردی و اجتماعی ایرانیان انکارناپذیر است. جنبه‌ای که در پژوهش‌های گذشته به دلیل اقتضای روشی مورد اهتمام نبوده است، درحالی که روش فراترکیب این امکان را فراهم می‌کند که از محتوای اسلامی مرتبط نیز بهره برد. پژوهش حاضر با هدف بررسی عوامل ثبات زناشویی انجام شده است که هم برای جوانان داوطلب ازدواج و هم برای خانواده که جزء مهم تشکیل دهنده جامعه و بسیار مهم است.

با توجه به میزان تأثیر ثبات زناشویی در سلامت فرد و جامعه، رشد روزافزون آمار طلاق‌های حقوقی و عاطفی و تعارضات زناشویی، تأثیر غیرقابل انکار فرهنگ بومی (ایرانی - اسلامی) در این رویدادها و بهره‌گیری از روش کیفی (که از نقایص روش‌های کمی و آماری دور باشد)، انجام پژوهش حاضر در بافت فرهنگ بومی ضروری به نظر می‌رسد. پژوهش

حاضر با استفاده از روش فراترکیب و با هدف ارائه مدلی بومی و جامع از ثبات زناشویی براساس پژوهش‌های کمی و کیفی گذشته داخلی و متون اسلامی انجام شد و با فراهم کردن چشم‌اندازی گسترده به دنبال پاسخ‌گویی به این سؤال هاست که الگوی جامع ثبات زناشویی ایرانی براساس پژوهش‌های پیشین و آموزه‌های اسلامی چگونه است و مفاهیم و مقوله‌های مدل ایرانی- اسلامی خانواده باثبات کدام است.

۲. شیوه پژوهش

۲-۱. روش اجرای پژوهش

داده‌های پژوهش حاضر با استفاده از روش کتابخانه‌ایی (از نوع مطالعات ثانویه) و روش فراترکیب جمع‌آوری شد و نتایج به روش روش تحلیل اسنادی و تحلیل داده‌های ثانویه مورد تحلیل و بررسی قرار گرفت. تجزیه و تحلیل اطلاعات پژوهش حاضر در سه گام انجام شد: در گام اول با بررسی کامل ادبیات پژوهش، فهرستی از مقالات و پایان‌نامه‌های مرتبط با این حوزه تهیه شد؛ در گام دوم چکیده‌ها استخراج و دسته‌بندی گردید؛ در گام سوم با استخراج عناصر کلیدی، ترکیب نهایی و تحلیل و جمع‌بندی انجام شد.

فراترکیب یکی از اقسام روش‌های فرامطالعه^۱ است. فرامطالعه شامل چهار قسمت اصلی

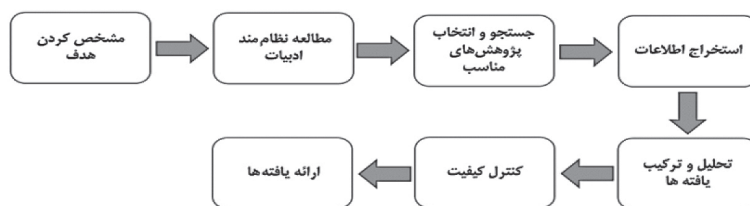
فرانظریه^۲، فراروش^۳، فراترکیب^۴ و فراتحلیل^۵ است. (بنج و دای، ۲۰۱۰: ۶)

شکل ۱. انواع فرامطالعه از منظر بنج و دای (۲۰۱۰)

1. meta study
2. meta theory
3. meta method
4. meta synthesis
5. meta-analysis
6. Bench, S., & Day, T.

فرا ترکیب نوعی مطالعه کیفی است که از اطلاعات و یافته‌های مطالعات دیگر با موضوع مرتبط و مشابه استفاده می‌کند. به عبارتی، فرا ترکیب ترکیب تفسیرهای داده‌های اصلی مطالعات منتخب است (زیمرا، ۲۰۰۶). این روش که از آن با عنوان فرا تحلیل کیفی نیز یاد می‌شود، سعی دارد تحقیقاتی را که پوشش می‌دهد، تحلیل کند و با یکپارچه کردن نتایج، موضوعات اصلی را برای تحقیقات آینده مشخص کند (کوپر و هدگز، ۲۰۰۹). گام‌های هفت‌گانه فرا ترکیب از نظر ساندلوسکی و باروسو^۳ (۲۰۰۷) عبارتند از: مشخص کردن هدف، مطالعه نظام‌مند ادبیات، با توجه به هدف پژوهش، جستجو و انتخاب پژوهش‌های مناسب، استخراج اطاعات، تحلیل و ترکیب یافته‌ها، کنترل کیفیت و ارائه یافته‌ها.

شکل ۲. گام‌های هفت‌گانه فرا ترکیب

۲-۲. جامعه و نمونه آماری

بانک‌های اطلاعاتی ایرانی، پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (irandoc.ac.ir)، پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (sid.ir) و پرتال جامع علوم انسانی (ensani.ir) و کتاب‌های مدون و معتبر اسلامی در حوزه خانواده و ازدواج جامعه پژوهشی را تشکیل داد که از آن میان، کلیه مقالات و پایان‌نامه‌های منتشر شده در سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۸ برای جمع‌آوری داده‌ها مورد بررسی قرار گرفت. همچنین برای بررسی آموزه‌های اسلامی در زمینه ازدواج و خانواده از منابع دسته دوم در این زمینه استفاده شد. در نهایت ۱۱۶۰ مقاله، ۵۸۱ پایان‌نامه یا رساله و ۳ کتاب برای ورود به پژوهش انتخاب شد.

واژه‌های کلیدی استفاده شده برای جست‌وجوی اسناد شامل ازدواج (ازدواج، مشاوره قبل / پیش از ازدواج، انتخاب همسر، معیارهای انتخاب همسر، ازدواج مجدد، نگرش به

1. Zimmer, L.
2. Cooper, H. S., & Hedges, L. V.
3. Sandelowski, M., & Barroso, J.

ازدواج و...)، خانواده (ثبات ازدواج، رضایت زناشویی، سازگاری زناشویی، دلزدگی زناشویی، تعارض زناشویی، رضایت جنسی، ازدواج خوشبخت، کیفیت زندگی زناشویی، خیانت زناشویی، روابط خارج از خانواده، بی‌وفایی، ناسازگاری زناشویی، شادکامی زناشویی، تعهد زناشویی، خشونت زناشویی، زوجین، همسران، خانواده، عملکرد خانواده، کارآمدی خانواده و...) و طلاق (جدایی، طلاق، طلاق عاطفی و...) در قلمرو رشته‌های روان‌شناسی، علوم تربیتی، جامعه‌شناسی، دین و مطالعات میان‌رشته‌ای بود.

۲-۳. مراحل اجرای فراترکیب در پژوهش

۲-۳-۱. انتخاب هدف

شناخت عوامل و پیش‌بینی‌های ثبات خانواده، به‌ویژه ثبات رابطه همسری ضرورتی است که می‌تواند ایجاد خانواده پایدار را قوت بخشد. از این رو، هدف پژوهش شناسایی عوامل ثبات زناشویی در جامعه ایرانی - اسلامی در نظر گرفته شد.

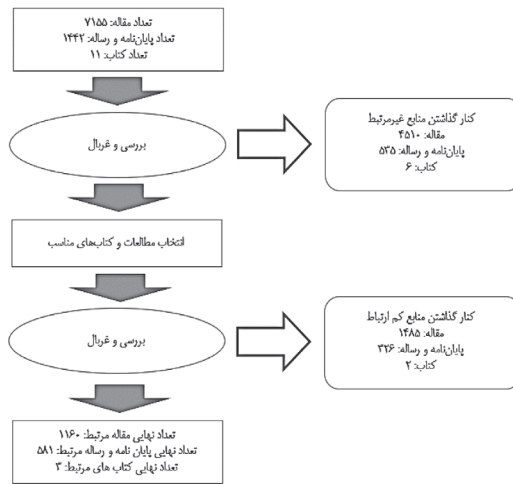
۲-۳-۲. مطالعه نظام‌مند ادبیات نظری و عملی پژوهش

باتوجه به اینکه عوامل ثبات زناشویی، گستره وسیعی از مفاهیم را دربرمی‌گیرد، پس از مشخص کردن هدف، همه پژوهش‌های قابل دسترسی از طریق بانک‌های الکترونیکی ایرانی با محوریت کلیدواژه‌های مرتبط با موضوع، جست‌وجو، و مطالعه شد و روند تحقیق براساس گام‌های هفت‌گانه ساندلوسکی و باروسو (۲۰۰۷) به صورت زیر ادامه یافت.

۲-۳-۳. جستجو و انتخاب پژوهش‌های مناسب

این مرحله، گام سوم در اجرای پژوهش بود که پس از جستجو در منابع مرتبط و اجرای مرحله بازبینی، پژوهش‌ها (منتشرشده در بازه زمانی ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۸) براساس عوامل مختلف مانند میزان ارتباط با موضوع، استفاده از روش علمی و دردسترس بودن، نتایج بررسی شد و برخی منابع از فرایند فراترکیب کنار گذاشته شد. از میان منابع مورد بررسی، در نهایت ۱۱۶ مقاله، ۵۸۱ پایان‌نامه یا رساله و ۳ کتاب شامل کتب تحکیم خانواده (محمدی ری‌شهری، ۱۳۹۷)، رضایت زناشویی (پسندیده، ۱۳۹۸) و معیارهای انتخاب همسر در اسلام (حسین‌خانی، ۱۳۹۶) برای ورود به گام بعدی انتخاب گردید. (شکل ۳)

شکل ۳. فرایند جستجو در منابع و بازیابی آن

۲-۳-۴. استخراج اطلاعات

در این گام پس از بررسی محتوای مقالات به روش تحلیل مضمون، شناسه‌هایی که با واژه‌های کلیدی ارتباط داشت، انتخاب شد و براساس آنها مفاهیم و مقوله‌ها شکل گرفت. تحلیل زمینه، روشی برای تعیین، تحلیل و بیان الگوهای درون داده‌هاست که داده‌ها را سازماندهی و در قالب اجزا توصیف می‌کند و به شکلی فراتر، جنبه‌های مختلف موضوع پژوهش را تفسیر می‌نماید.

۲-۳-۵. تحلیل و ترکیب یافته‌ها

در پژوهش حاضر با استفاده از روش فراترکیب و برای ترکیب نتایج مطالعات، از تحلیل مضمون به روش فرایند شش مرحله‌ای کلارک و برون استفاده شد. (توماس، ۲۰۰۳) کلارک و برون^۲ (۲۰۰۶) فرایندی شش مرحله‌ای برای تحلیل مضمون ارائه داده‌اند که عبارتند از: آشنایی با داده‌ها، ایجاد کدهای اولیه، جستجوی کدهای گزینشی، شکل‌گیری مفاهیم، تعریف و نام‌گذاری مقولات و بازیابی نهایی و تهیه گزارش.

مرحله اول (آشنایی با داده‌ها: در این مرحله برای آشنایی با عمق و گستره محتوایی داده‌ها، مطالعه فعال داده‌ها و بازخوانی مکرر آنها انجام شد.

1. Thomas, D. R.
2. Clarke, V., & Braun, V.

مرحله ۲) ایجاد کدهای اولیه: در این مرحله، اطلاعات پژوهش دسته‌بندی و در جدولی با دو ستون مجزا (شامل شناسه‌ها و منابع مربوط به آنها) ارائه شد. در این مرحله حدود ۴۲۰ کد از مقالات، ۱۱۶ کد از پایان‌نامه و رساله‌ها و ۱۴۲ کد از کتب (منابع اسلامی) شناسایی شده، استخراج گردید. (رک. جدول ۲۰۱ و ۳)

جدول ۱

نمونه‌ای از کدهای استخراج شده از منابع اسلامی

ردیف	کد (شناسه)	نمونه مأخذ
۱	ابراز کلامی احساس مثبت مرد به زن	قال رسول الله ﷺ: «قَوْلُ الرَّجُلِ لِلْمَرْأَةِ: «إِنِّي أَحْبَبْتُكَ» لَا يَدَهُبُ مِنْ قَلْبِهَا أَبَدًا». (كَلِينِي، ۱۴۰۱هـ.ق، ۵/۵۶۹)
۲	احترام زن به شوهرش	قال الامام الصادق عليه السلام: «سَعِيدَةٌ سَعِيدَةٌ امْرَأَةٌ تُكْرِمُ زَوْجَهَا». (المجلسي، ۱۴۰۳هـ.ق، ۳۵۴/۷۶)
۳	احترام مرد به همسرش	قال رسول الله ﷺ: «فَتَعْلَمُ أَنَّ ذَلِكَ نِعْمَةٌ مِنَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ عَلَيْكَ، فَتُكْرِمُهَا وَتُرْفِقُ بِهَا». (القمي، ۱۴۱۷هـ.ق، ۲/۶۲۱)
۴	ازدواج به خاطر برخورداری مالی	قال رسول الله ﷺ: «مَنْ تَزَوَّجَ امْرَأَةً لِعِزِّهَا لَمْ يَزِدْهُ اللَّهُ إِلَّا دُلًّا، وَمَنْ تَزَوَّجَهَا لِمالِهَا لَمْ يَزِدْهُ اللَّهُ إِلَّا فَقْرًا، وَمَنْ تَزَوَّجَهَا لِحَسَبِهَا لَمْ يَزِدْهُ اللَّهُ إِلَّا دَنَاءَةً. وَمَنْ تَزَوَّجَ امْرَأَةً لَمْ يَتَزَوَّجْهَا إِلَّا لِيُبَغِّضَ بَصْرَهُ، أَوْ لِيُحْصِنَ فَرْجَهُ، أَوْ لِيَصِلَ رَحْمَهُ، بَارَكَ اللَّهُ لَهُ فِيهَا وَبَارَكَ لَهَا فِيهِ». (المتقي الهندي، ۱۳۹۷، ۳۰۱/۱۶)
۵	ازدواج به خاطر حسب و نسب و جایگاه اجتماعی	قال رسول الله ﷺ: «مَنْ تَزَوَّجَ امْرَأَةً لِعِزِّهَا لَمْ يَزِدْهُ اللَّهُ إِلَّا دُلًّا، وَمَنْ تَزَوَّجَهَا لِمالِهَا لَمْ يَزِدْهُ اللَّهُ إِلَّا فَقْرًا، وَمَنْ تَزَوَّجَهَا لِحَسَبِهَا لَمْ يَزِدْهُ اللَّهُ إِلَّا دَنَاءَةً. وَمَنْ تَزَوَّجَ امْرَأَةً لَمْ يَتَزَوَّجْهَا إِلَّا لِيُبَغِّضَ بَصْرَهُ، أَوْ لِيُحْصِنَ فَرْجَهُ، أَوْ لِيَصِلَ رَحْمَهُ، بَارَكَ اللَّهُ لَهُ فِيهَا وَبَارَكَ لَهَا فِيهِ». (المتقي الهندي، ۱۳۹۷، ۳۰۱/۱۶)
۶	ازدواج به خاطر حفظ دین	عنه ﷺ: «مَا مِنْ شَاةٍ تَزَوَّجَ فِي حَدَائِثِهِ سَيِّئَةً إِلَّا عَجَّ شَيْطَانُهُ؛ يَا وَثِيلُ! يَا وَثِيلُ! عَضَمَ مِنِّي ثُلَّتِي دِينِهِ. فَلْيَتَّقِ اللَّهَ الْعَبْدُ فِي الثُّلُثِ الْبَاقِي». (المجلسي، ۱۴۰۳هـ.ق، ۱۰۰/۲۲۱).
۷	ازدواج به خاطر زیبایی زن	قال الصادق عليه السلام: «إِذَا تَزَوَّجَ الرَّجُلُ الْمَرْأَةَ لِجَمَالِهَا أَوْ مَالِهَا وَكَلَّ إِلَى ذَلِكَ». (كَلِينِي، ۱۴۰۱هـ.ق، ۵/۳۲۳)
۸	ازدواج دختر در سن کم	الكافي عن هشام بن الحكم عن الإمام الصادق عليه السلام: «أَوْ الْإِمَامِ قَبْلَ لَهُ: إِنَّا نَزَوَّجُ صِبْيَانًا وَهُمْ صِغَارٌ. قَالَ فَقَالَ عليه السلام: إِذَا زَوَّجُوا وَهُمْ صِغَارٌ لَمْ يَكَادُوا يَتَّالِفُوا». (الحرالعاملي، ۱۴۰۹هـ.ق، ۱۴/۷۲)
۹	اطاعت زن از شوهر	قال رسول الله ﷺ: «ثَلَاثَةٌ لَا تَمْسُهُمُ النَّارُ: الْمَرْأَةُ الْمُطِيعَةُ لِزَوْجِهَا». (المتقي الهندي، ۱۳۹۷، ۱۵/۸۴۲)
۱۰	باتقوا بودن مرد	جاء رجل إلى الحسن عليه السلام: «يَسْتَشِيرُهُ فِي تَزْوِيجِ ابْنَتِهِ؟ فَقَالَ عليه السلام: زَوْجِهَا مِنْ رَجُلٍ تَقِيٍّ، فَإِنَّهُ إِنْ أَحَبَّهَا أَكْرَمَهَا، وَإِنْ أَبْغَضَهَا لَمْ يَظْلِمِهَا». (القرشي، ۱۴۰۹هـ.ق، ص ۲۰۴)
۱۱	تقسیم و وضوح نقش	عن الباقر عليه السلام: «تَقَاضَى عَلِيُّ وَفَاطِمَةُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي الْخِدْمَةِ، فَقَضَى عَلِيٌّ فَاطِمَةَ بِخِدْمَةِ مَا دُونَ الْبَابِ وَقَضَى عَلِيٌّ عَلِيًّا بِمَا خَلْفَهُ، فَقَالَتْ فَاطِمَةُ: فَلَا تَعْلَمُ مَا دَخَلَنِي مِنَ السُّرُورِ إِلَّا اللَّهُ يَكْفِيَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَحْمَلُ رِقَابَ الرِّجَالِ». (المجلسي، ۱۴۰۳هـ.ق، ۴۳/۸۱)
۱۲	خوشایندی و دلنشینی: احساس انس مرد هنگام نزدیکی شدن و نگاه به زن	قال الصادق عليه السلام: «إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ آدَمَ ثُمَّ ابْتَدَعَ لَهُ حَوَاءَ، فَقَالَ آدَمُ يَا رَبِّ مَا هَذَا الْخَلْقُ الْحَسَنُ الَّذِي آتَسَنِي قُرْبُهُ وَالتَّنَظَّرُ إِلَيْهِ». (المجلسي، ۱۴۰۳هـ.ق، ۱۱/۲۲۱)

۱۳	خوشایندی و دلنشینی: دلنشینی ظاهر و اندام	قال رسول الله ﷺ: «مَنْ تَأَقَّتْ نَفْسُهُ إِلَى نِكَاحِ امْرَأَةٍ، فَلْيَنْظُرْ مِنْهَا إِلَى مَا يَدْعُوهُ إِلَى نِكَاحِهَا». (الاحسانى، ۱۴۰۳ هـ.ق، ۳/۳۱۴)
۱۴	مسئولیت پذیری زن	قال رسول الله ﷺ: «الْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلَى أَهْلِ بَيْتِ بَعْلِهَا وَوَلَدِهِ وَهِيَ مَسْئُولَةٌ عَنْهُمْ». (المتقى الهندى، ۱۳۹۷، ۶/۲۲)
۱۵	مسئولیت پذیری مرد	عنه ﷺ: «الرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ». (المتقى الهندى، ۱۳۹۷، ۶/۲۲)
۱۶	مهریه سبک	عن النبى ﷺ: «أَفْضَلُ نِسَاءٍ أُمَّتِي وَأَقْلَهَنَ مَهْرًا». (كلىنى، ۱۳۶۵، ۵/۳۲۴)
۱۷	هم کفو بودن دختر و پسر	قال رسول الله ﷺ: «إِذَا تَأْتَاكُمْ الْأَكْفَاءُ فَالْقَوْهُنَّ الْفَاءَ». (الابى، ۱۹۸۱، ۱/۲۶۷)
۱۸	خانواده نامناسب	عن النبى ﷺ: «أَيُّهَا النَّاسُ إِيَّاكُمْ وَحَضْرَاءَ الدِّمَنِ قَبْلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا حَضْرَاءَ الدِّمَنِ قَالَ الْمَرْأَةُ الْحَسَنَاءُ فِي مَثَبِ السُّوءِ». (كلىنى، ۱۳۶۵، ۵/۳۳۲)
۱۹	زن سازگار	قال رسول الله ﷺ: «الزَّوْجَةُ الْمُؤَاتِبَةُ عَوْنُ الرَّجُلِ عَلَى دِينِهِ». (الدبلىمى الهمدانى، ۱۴۰۶ هـ.ق، ۲/۳۰۱)
۲۰	سخاوت مرد	قال النبى ﷺ: «إِنَّ مِنْ خَيْرِ رِجَالِكُمُ التَّقَى التَّقَى السَّمْحُ الْكَفَّيْنِ إِنَّ مِنْ شَرِّ رِجَالِكُمُ الْبَيْخِيلِ». (طوسى، ۱۳۶۵، ۷/۴۰۰)

جدول ۲

نمونه‌ای از کدهای استخراج شده از مقالات

ردیف	کد (شناسه)	نمونه مأخذ
۱	سبک دلبستگی ایمن	مردانی حموله و حیدری (۱۳۸۹)
۲	ثبات هیجانی	جدیری و رسول زاده طباطبایی (۱۳۸۹)
۳	خودمتمایز سازی	زارعی، فرح بخش و اسمعیلی (۱۳۹۰)
۴	ایمان به خدا، اعتقاد به رسالت و امامت، اعتقاد به زندگی پس از مرگ	صفورانی (۱۳۹۰)
۵	رضایت شغلی	نظری، فتحی و اسدی (۱۳۹۱)
۶	توان باروری	حاتم لوی سعیدآبادی و هاشمی نصرت آباد (۱۳۹۱)
۷	مهارت حل مسئله	پاکروان، حقایق و نشاط دوست (۱۳۹۲)
۸	برونگرایی	مرادی و یوسفی (۱۳۹۲)
۹	صمیمیت	منصوری، سراج خرمی و حیدری (۱۳۹۳)
۱۰	هوش هیجانی	بخشایش (۱۳۹۳)
۱۱	مهارت ارتباط کلامی	سلیمی، سالاری فرو و جعفری (۱۳۹۴)
۱۲	ازدواج سنتی	فاریابی و زارعی محمودآبادی (۱۳۹۴)
۱۳	خوش بینی	سعیدی، گلزاری، برجعلی و صادق پور (۱۳۹۵)
۱۴	داشتن کشش و علاقه	حاتمی ورزنه، اسمعیلی، فرح بخش و برجعلی (۱۳۹۵)
۱۵	عدم دخالت خانواده‌ها	شریعت و منشئی (۱۳۹۶)
۱۶	شفقت خود	کرمانی مامازندی و محمدرضایی (۱۳۹۶)
۱۷	مهارت مدیریت منابع مالی	مهدی نژاد قوشچی و اسدیپور (۱۳۹۷)
۱۸	مثبت اندیشی	حقی، حق طلب و عسگری (۱۳۹۷)
۱۹	خودآگاهی	اسلام زاده، صدقی و اسمعیلی (۱۳۹۸)
۲۰	تک همسری	فرهمند و رضوانی (۱۳۹۸)

جدول ۳

نمونه‌ای از کدهای استخراج شده از پایان نامه‌ها و رساله‌ها

ردیف	کد (شناسه)	نمونه مأخذ
۱	افسردگی	ساسانی نژاد (۱۳۸۹)
۲	هوش هیجانی	رزاقی (۱۳۸۹)
۳	روان آزرده‌خویی	سلطانیان (۱۳۹۰)
۴	عمل به باورهای دینی	گلگلی (۱۳۹۰)
۵	مصرف رسانه	آذرخش (۱۳۹۱)
۶	ازدواج در سن زیر ۱۷ سال	محمدی (۱۳۹۱)
۷	دوستی قبل از ازدواج	زمانی (۱۳۹۲)
۸	بخشش	فرج‌پور (۱۳۹۲)
۹	سخت‌رویی	امینی (۱۳۹۳)
۱۰	مهارت همدلی	زین‌العابدین زاده (۱۳۹۳)
۱۱	وظیفه‌شناسی	مصطفویان (۱۳۹۴)
۱۲	بیکاری	صانعی قالیباف (۱۳۹۴)
۱۳	اعتیاد	بهرامی نژاد (۱۳۹۵)
۱۴	اعتماد	ملک‌پور (۱۳۹۵)
۱۵	دانش جنسی	ترابی (۱۳۹۶)
۱۶	باورهای غیرمنطقی	بنده (۱۳۹۶)
۱۷	خودشناسی	صفری (۱۳۹۷)
۱۸	دگرشفتی	خسروی (۱۳۹۷)
۱۹	خودکارآمدی	ابراهیمیان (۱۳۹۸)
۲۰	سیک ازدواج	میره‌ای (۱۳۹۸)

مرحله سوم) جست‌وجوی کدهای گزینشی و شکل‌گیری مفاهیم: در این مرحله از

مجموع کدهای استخراج شده، ۳۷ مفهوم شناسایی شد. (ر.ک.، جدول ۴)

جدول ۴

تحلیل کدهای استخراج شده برای دست‌یابی به مفاهیم ثابت زناشویی ایرانی-اسلامی

ردیف	کدهای گزینشی	مفهوم
۱	تناسب سنی، شباهت تحصیلی، شباهت قومیت و ملیت، شباهت جایگاه اجتماعی، شباهت فرهنگی	مطابقت‌های جمعیت‌شناختی
۲	شباهت مذهب و دین، شباهت سطح دینداری، شباهت در باورهای مذهبی و معنوی	مطابقت‌های دینی-مذهبی
۳	شباهت در برون‌گرایی، شباهت در توافق‌پذیری بالا، شباهت در وظیفه‌شناسی بالا، مکمل بودن شخصیت‌ها	مطابقت‌های شخصیتی

ردیف	کدهای گزینشی	مفهوم
۴	شباهت باورهای نقش جنسیتی، شباهت در ارزش‌ها، شباهت در باورهای مربوط به پوشش، شباهت در باورهای جنسی، شباهت در باورهای مربوط به فرزندپروری، شباهت در باورهای مربوط به اشتغال، شباهت در اهداف، شباهت در باورهای مربوط به امور مالی، شباهت در باورهای مربوط به اوقات فراغت، شباهت در انتظارات	مطابقت باورها
۵	اختیار و اراده در انتخاب همسر، انگیزه مناسب برای ازدواج، شناخت کافی، شناخت معتبر، خوشایندی و علاقه، تطابق معیارهای ازدواج، ازدواج اول، کاهش هزینه‌های ازدواج (قرارها و مراسم‌ها)، ازدواج فامیلی، ازدواج غیرفامیلی (ازدواج با غیرخویشاوند)، ازدواج سنتی، ازدواج مدرن (دوستانه عاشقانه)	انتخاب همسر
۶	عدم تداوم معاشرت‌های مجردی (سازمان دهی مجدد)، کیفیت مناسب روابط اجتماعی، کیفیت و کمیت مناسب رابطه با فامیل، کیفیت و کمیت مناسب رابطه با دوستان، برخورداری از دوستان مناسب، برخورداری از مقبولیت اجتماعی (خوش نام بودن)، مشارکت جویی اجتماعی، ارتباط حداقلی با جنس مخالف قبل و بعد ازدواج	ارتباط اجتماعی فرد
۷	تعامل کارآمد با خانواده اصلی خود، صمیمیت با خانواده اصلی خود، دلبستگی به والدین خود، انسجام با خانواده اصلی خود، احسان به خانواده اصلی خود، سابقه تجربیات مثبت در خانواده اصلی، پذیرش از سوی پدر در کودکی، رابطه مناسب فعلی با پدر، رابطه مناسب فعلی با مادر، احترام به والدین خود، استقلال مالی از خانواده اصلی خود، تمایز یافتگی نسبت به خانواده اصلی خود، دلبستگی ایمن به مادر، مخالفت با دخالت‌های خانواده اصلی خود، عدم انتقال مسائل و مشکلات به خانواده اصلی خود، عدم توجه بیش از حد به خانواده اصلی خود، عدم طرفداری افراطی از خانواده اصلی خود	ارتباط فرد با خانواده اصلی خود
۸	نگاه مثبت به خانواده همسر، صمیمیت با خانواده همسر، تعامل کارآمد با خانواده همسر، فقدان تعارض با خانواده همسر	ارتباط فرد با خانواده اصلی همسر
۹	مشورت‌گیری، مهارت گفت‌و شنود (ارتباط کلامی)، مهارت الگوگیری، مهارت فرزندپروری، مهارت مرزگذاری، مهارت حل تعارض، مهارت‌های ارتباطی، مهارت ارتباط جنسی، مهارت همدلی، مهارت حل مسئله، مهارت همسر‌داری، مهارت تصمیم‌گیری، مهارت تفکر نقاد، مهارت جرأت‌مندی، مهارت ذهن‌آگاهی، مهارت مقابله، مهارت تنظیم هیجان، مهارت برنامه‌ریزی، مهارت شناخت خطاهای شناختی، مهارت ارزیابی شناختی	مهارت‌های فرد
۱۰	رضایت بدنی از خود، اسناد درونی موفقیت، فقدان اختلال هویت جنسیتی، فقدان اختلال جنسی، فقدان استرس شغلی، عدم اضطراب اجتماعی، عدم منفعت‌طلبی فردی، عدم دنیاگرایی، عدم فاجعه‌سازی، عدم قطعی‌نگری، عدم غرولند، منبع درونی کنترل، عدم گرایش به مواد و الکل، عدم مقایسه اجتماعی، احساس امنیت، آینده‌نگری، منت‌نگذاشتن، رشدیافتگی، عفت، شفقت خود، خودشکوفایی، خودتنظیمی، روان‌بنه جنسیتی مناسب، فقدان روان‌بنه‌های ناسازگار اولیه، هوش هیجانی، عدم احساس شکست، فقدان اختلال شخصیت، خودپنداره جنسی مثبت، دلبستگی ایمن، پایبندی به ارزش‌ها و اخلاقیات، دیگرمهرورزی، رضایت از زندگی، رشدجویی، درک اجتماعی، حمایت اجتماعی ادراک شده، ابراز هیجانی، جبران کلامی و غیرکلامی خطا (عذرخواهی)، پذیرش، اهمیت افراطی ندادن به نظر دیگران درباره خود، لذت‌طلب نبودن، انعطاف‌پذیری، قدرت‌دانی، صمیمیت، ایثار، واقع‌گرایی، تمایزیافتگی، گذشت، انتقادپذیری، استقامت، مسئولیت‌پذیری، تعهد و وفاداری، احساس شایستگی، قابل اعتماد بودن، محبت و مهربانی، اجتماعی بودن، قناعت، استقلال، بازی‌بودن به تجربه، عزت نفس، مثبت‌اندیشی، امید، عدالت و انصاف، پشتکار، آرامش (فقدان استرس)، باوجدان بودن، برون‌گرایی، عدم لجبازی، سازگاری، پرشوری، تاب‌آوری، سخت‌رویی، صداقت، عدم بخل، تواضع، توافق‌پذیری، ثبات هیجانی، جامعه‌پذیری، حیا، خودآگاهی، مدیریت خود، خودآبربخشی، خودافشایی، خوداندیشمندی، خودانگیزی، خودشناسی، خودکارآمدی، هدفمندی، هویت‌یافتگی، شجاعت، شوخ‌طبعی، قانون‌گرایی، نجابت، نظم، معاشرت‌جویی، هیجان‌خواهی، دمدمی‌مزاج نبودن، عدم تنوع‌طلبی، عدم خودمیان‌بینی، عدم تنبلی، صمیمیت، فقدان احساس شرم، اعتمادکنندگی، بی‌توجهی، محتاط‌نبودن، عدم حساسیت هیجانی، فقدان کامل‌گرایی منفی، رفق و مدارا، عدم سلطه‌جویی منفی، فقدان روان‌آزرده‌خویی، متوقع نبودن، سخت‌گیر نبودن، فقدان اختلال روانی، فقدان سابقه اختلال روانی	ویژگی‌های روان‌شناختی فرد

ردیف	کدهای گزینشی	مفهوم
۱۱	توان تهیه مسکن، داشتن شغل، داشتن رضایت شغلی، ثبات شغلی، فقدان تعارضات شغلی، حجم ساعت اشتغال مناسب، اقماری نبودن شغل، شیفت شغلی روز، شیفت ثابت شغلی، درآمد مناسب، درآمد مشروع، ثبات درآمد، مدیریت مناسب اقتصادی، فقدان مشکلات مالی - اقتصادی (مثل ورشکستگی)	برخورداري های اقتصادی فرد
۱۲	باور به ارزشمندی زندگی، باور به اجر معنوی رابطه جنسی با همسر، باور به پاداش الهی در رسیدگی به خانواده همسر، باور به پاداش الهی برای عشق ورزیدن به همسر، باور به پاداش الهی در سختی‌ها، باور به نقش مثبت خدا در زندگی، باور به تقدس ازدواج، باور به ارزش‌های اخلاقی، اعتقاد به ترجیح دین‌داری بر زیبایی، اعتقاد به وعده خدا به گنایش اقتصادی با ازدواج، اعتقاد به پاداش الهی در مقابل تحمل بد اخلاقی همسر، باور به عشق، باور به سبک زندگی اسلامی، باور به بهبود مشکلات با گذر زمان، باور به تغییر پذیری انسان، باور به ساختن زندگی به دست خود، باور به وجود مشکل برای همه، باور به تک همسری، باور به شروع تغییر از خود، باور متعادل به تقدیر، باور به آسیب‌زا بودن طلاق، باور به طبیعی بودن اختلاف، اعتقاد به فرزندآوری، باور به مدیریت داخلی زن، باور به مدیریت کلان مرد، باور به مشورت، عدم انتظار پذیرش نامشروط از سوی همسر، باور به تغییر پذیری همسر، عدم باور به مخرب بودن مخالفت، باور منطقی مربوط به سن، عدم گناه‌پنداری میل و لذت جنسی، فقدان انتظارات غیرمنطقی زناشویی، نداشتن باورهای غیرمنطقی جنسی، نداشتن باورهای غیرمنطقی در مورد نقش، مضرت دانستن خیانت، عدم باور به زندگی مشترک آبران‌گرایانه	باورهای فرد
۱۳	ارتباط با خدا، توکل به خدا، حیا از خدا، برخورداري از ارزش‌های مذهبی و معنوی، رفتار دینی (به‌ویژه نماز)، داشتن باورها و اعتقادات دینی، برخورداري از هیجان دینی، برخورداري از انگیزه درونی مذهبی، پایبندی مذهبی، داشتن تجارب معنوی، دلبستگی به خدا	دین‌داری و معنویت فرد
۱۴	سلامت جنسی، سلامت جسمی	سلامت جسمی فرد
۱۵	عدم ارتکاب جرم، زندانی نبودن	نداشتن مشکلات حقوقی
۱۶	اهداف محقق شده متناسب با ظرفیت‌های فرد، تحصیلات بالا	نیل فرد به اهداف رشدی
۱۷	عدم برخورداري از گذشته‌آزادهنده، عدم سابقه آزار دیدگی عاطفی در کودکی، عدم سابقه سوءاستفاده جنسی، عدم تجربه شکست عاطفی، عدم اعتیاد و سابقه آن، فقدان سابقه ازدواج	عدم تجربه بحران روان‌شناختی
۱۸	عدم مصرف افراطی رسانه، عدم مصرف منحرفانه رسانه	ارتباط فرد با رسانه
۱۹	پوشش و آراستگی، زیبایی ظاهری	ویژگی‌های ظاهری
۲۰	وجود کشش عاطفی مرد به جنس مخالف، مرد امانت‌دار، مرد اهل خرید هدیه، عدم نگرانی‌های مالی بیش از اندازه مرد، دست‌بزن نداشتن مرد، غیرت به‌جا، عدم خساست (سخاوت)، پایان خدمت نظام وظیفه، تلاش مرد برای رفاه خانواده، سن بالای ۲۳ (برای ازدواج)، توجه به خواسته جنسی زن	ویژگی‌های فردی مختص به مرد
۲۱	موقعیت اجتماعی، عدم استقلال اقتصادی، عدم استقلال طلبی اقتصادی، جمع‌گرایی، عدم افزایش مالکیت، عدم ترس از حاملگی، سن بالای ۱۸ (برای ازدواج)، آرامش بخشی زن، باکره‌بودن، حجاب و پوشش مناسب زن، خردمندی زن (کودن نبودن)، اهل سخن‌گفتن، زن دارای شهوت جنسی، مدارای اقتصادی زن، عطر زدن زن نزد شوهر، سلامت برادرزن و خواهرزن، زن نفوذناپذیر نسبت به اطرافیان، زن نفوذپذیر/منعطف نزد همسر، سلطه‌پذیری زن در مدیریت مالی، زنی که با اموالش منت نمی‌گذارد، اعتقاد زن به پاداش الهی در برابر دشواری‌های خانه‌داری	ویژگی‌های فردی مختص به زن
۲۲	اهمیت دادن به انتخاب فرد (عدم اجبار)، زمینه‌سازی جلسات آشنایی، تأیید انتخاب از سوی والدین به‌ویژه پدر، مشورت دهی، حمایت‌گری به‌ویژه حمایت پدر، حمایت اقتصادی، عدم دخالت والدین در زندگی زوجین، عدم ایجاد اختلاف بین زوجین، عدم تلاش بر جدایی زوجین، مخالفت با طلاق، پذیرش داماد یا عروس، نداشتن انتظارات نابه‌جا از زوج جدید، کمک به حل اختلاف زوجین	موضع خانواده اصلی در ازدواج فرزندان

ردیف	کدهای گزینشی	مفهوم
۲۳	استقلال، سلامت جسمی روانی، صمیمیت، مسئولیت پذیری، انسجام، حمایتگری، رضایت زناشویی والدین، اصالت، نجابت، برون گرایی، جو گرم عاطفی، عدم حسادت، عدم کینه توزی، عدم خشونت و پرخاشگری، عدم وابستگی به فرزند، وقیح انگاری طلاق، سازگاری، تحصیلات والدین	ویژگی های روان شناختی خانواده اصلی
۲۴	عدم آشننگی در مدیریت خانواده، عدم مادر/ زن سالاری	ساختار خانواده اصلی
۲۵	مهارت حل تعارض، مهارت حل تعارض والدینی، مهارت فرزندپرووری مقتدرانه، عاطفه مثبت پدری، نگرش مثبت والدین به فرزندان، هماهنگی والدین در فرزندپرووری، مهارت گفت و شنود	مهارت های خانواده اصلی
۲۶	تناسب رسم و قرارهای ازدواج بین دو خانواده، تناسب فرهنگی دو خانواده، فاصله کم طبقاتی خانواده ها، تناسب طبقه اجتماعی خانواده ها، شباهت سبک تربیتی خانواده ها، عدم تعارض دو خانواده اصلی، عدم توان بالاتر اقتصادی خانواده دختر	مطابقت های دو خانواده اصلی
۲۷	تعامل مناسب والدین، عدم تعارض والدین، تعامل مثبت اعضا، حضور مثبت پدر	تعامل خانوادگی
۲۸	نداشتن سابقه طلاق در خانواده، عدم اعتیاد در خانواده	فقدان بحران در خانواده اصلی
۲۹	حمایت کننده بودن دوستان، تأیید انتخاب همسر توسط دوستان، مشورت دهی دوستان	حمایتگری دوستان
۳۰	فقدان سابقه خیانت در خویشان، عدم سابقه طلاق در خویشان	فقدان بحران در خویشان
۳۱	عدم دخالت بی جای خویشان، تأیید انتخاب همسر توسط خویشان، مشورت دهی خویشان، حمایت کننده بودن خویشان	حمایتگری خویشان
۳۲	کیفیت مناسب ارتباط، پذیرش محدودیت های بعد از ازدواج، تلاش برای خشنودی همسر، توجه به ویژگی های مثبت همسر برای تحمل سختی ها، توجه به ویژگی های مثبت همسر برای حل مشکلات، احساس امنیت، رضایت کلی، رضایت از دوران نامزدی، انتظارات متعادل زناشویی، برآورده شدن انتظارات، صمیمیت (جنسی، جسمی)، حمایت از همسر، احساس آزادی، پذیرش کاستی ها و شرایط همسر، پذیرش تفاوت ها، توجه به حقوق و انتظارات همسر (رعایت حقوق متقابل)، عدم خودبرتربینی نسبت به همسر، عدم تلاش برای تغییر همسر، زوجیت (به جای فردیت)، عدم تحقیر، نگرش مثبت نسبت به همسر، قهر نکردن، احترام متقابل، رضایت جنسی، دانش جنسی، رضایت اقتصادی	ویژگی های روان شناختی رابطه همسری
۳۳	داشتن تجربه معنوی مشترک، گذراندن اوقات فراغت با یکدیگر، تفریح مشترک، داشتن فعالیت مشترک، تعامل مثبت، عدم تعارض زناشویی، عدم تهدید به طلاق، عدم طلاق عاطفی	ویژگی های تعاملی رابطه همسری
۳۴	حفظ مرز با خانواده اصلی، پذیرش توجه همسر به خانواده اش، تفاوت محل سکونت با خانواده های اصلی، حفظ راه های زندگی مشترک از خانواده اصلی، حفظ مرزهای عاطفی با خانواده اصلی، تمایز یافتگی مالی از خانواده اصلی، منع از دخالت خانواده اصلی، جدا کردن حساب همسر از خانواده اش، حمایت از همسر نزد خانواده اصلی خود، اولویت دهی به همسر، اولویت دهی به زندگی مشترک، آگاه سازی و هماهنگ کردن با همسر، حفظ حریم خصوصی همسر، تلاش برای حل مشکل بین زن و شوهر (نه بیرون از آن)	مرزهای رابطه همسری
۳۵	تقسیم مناسب نقش ها، تغذیه مناسب، مراقبت جسمی و روحی از یکدیگر، مراقبت از سلامتی و بهداشت اعضای خانواده، اجرای مناسب نقش ها، وضوح نقش ها، همکاری در ایفای نقش ها، مدیریت مناسب زندگی، نظارت مناسب، برآورده شدن انتظار همسر از نقش طرف مقابل، آگاهی از نقش ها، آگاهی از ساختار قدرت (دموکراتیک مردمقدر)، آگاهی از تفاوت های شخصیتی	نقش ها در رابطه همسری
۳۶	تأمین امنیت، همکاری در امور منزل، مدیریت مناسب مرد، رضایت از ظاهر و پوشش زن در خانه، عدم مقایسه همسر با زنان دیگر، خوش صحبتی، ایراد نگرفتن از همسر، حضور کافی در منزل، محدود نکردن همسر، تأمین نفقه، آگاه کردن زن از درآمد زندگی، شاکر بودن مرد برای داشتن همسرش	ویژگی های ارتباطی مختص به شوهر

ردیف	کدهای گزینشی	مفهوم
۳۷	مشورت، اطاعت از شوهر، حفظ اقتدار شوهر، سرپرستی زن بر امور داخل خانه، جلب توجه همسر، رضایت از شغل شوهر، وابستگی اقتصادی به شوهر، اهمیت رضایت مرد برای زن، عدم پیشنهادهای طلاق، تمکین جنسی، عدم مقایسه شوهر با مرد دیگر، عدم اختلاف با خانواده شوهر، عدم ترجیح نقش مادری، عدم آرایش برای غیرشوهر، آرایش زن نزد شوهر، یاری شوهر توسط زن در امور دنیا و آخرتش، بدزبانی زن نسبت به شوهرش، عصبانی نکردن شوهر	ویژگی‌های ارتباطی مختص به زن

مرحله چهارم) شکل‌گیری مقوله‌ها: در این مرحله به کمک بازبینی، تصفیه و شکل دهی به مفاهیم، هفت مقوله به دست آمد.

مرحله پنجم) تعریف و نام‌گذاری مقوله‌ها: در پژوهش حاضر پس از رفت و برگشت میان مفاهیم، مقوله‌ای هفت‌گانه نام‌گذاری شد. (رک.، جدول ۵)

جدول ۵

تحلیل مفاهیم برای دست‌یابی به مقوله‌های ثابت زناشویی ایرانی-اسلامی

ردیف	مفهوم	مقوله
۱	مطابقت‌های جمعیت‌شناختی، مطابقت‌های دینی- مذهبی، مطابقت‌های شخصیتی، مطابقت باورها	مطابقت‌های فردی
۲	انتخاب همسر، ارتباط اجتماعی فرد، ارتباط فرد با خانواده اصلی خود، ارتباط فرد با خانواده اصلی همسر، مهارت‌های فرد، ویژگی‌های روان‌شناختی فرد، برخورداری‌های اقتصادی فرد، باورهای فرد، دین‌داری و معنویت فرد، سلامت جسمی فرد، نداشتن مشکلات حقوقی، نیل فرد به اهداف رشدی، عدم تجربه بحران روان‌شناختی، ارتباط فرد با رسانه، ویژگی‌های ظاهری	ویژگی‌های مربوط به فرد
۳	ویژگی‌های فردی مختص به مرد، ویژگی‌های فردی مختص به زن	ویژگی‌های فردی مختص به جنسیت
۴	موضع خانواده اصلی در ازدواج فرزندان، ویژگی‌های روان‌شناختی خانواده اصلی، ساختار خانواده اصلی، مهارت‌های خانواده اصلی، مطابقت‌های دو خانواده اصلی، تعامل خانوادگی، فقدان بحران در خانواده اصلی	ویژگی‌های خانواده اصلی
۵	حمایت‌گری دوستان، فقدان بحران در خویشان، حمایت‌گری خویشان	ویژگی‌های دوستان و خویشان
۶	ویژگی‌های روان‌شناختی رابطه همسری، ویژگی‌های تعاملی رابطه همسری، مرزهای رابطه همسری، نقش‌ها در رابطه همسری	ویژگی‌های مشترک رابطه همسری
۷	ویژگی‌های ارتباطی مختص به شوهر، ویژگی‌های ارتباطی مختص به زن	ویژگی‌های ارتباطی مختص به جنسیت

مرحله ششم) بازبینی نهایی و تهیه گزارش

این مرحله شامل استخراج و تبیین نتایج است که گزارش آن در بخش یافته‌های پژوهش ارائه شد.

۲-۳-۶. کنترل کیفیت داده‌ها

جدول ۶

نتایج آزمون کاپا برای بررسی توافق کارشناسان با نتایج کدگذاری‌ها

کارشناس	Value	Asymptotic Standard Error	Approximate T	Approximate Significance
۱	۰/۸۷۵	۰/۰۴۷	۸/۹۵۷	۰/۰۰۰
۲	۰/۹۷۸	۰/۰۲۲	۹/۳۸۵	۰/۰۰۰
۳	۰/۹۵۷	۰/۰۲۹	۹/۴۸۹	۰/۰۰۰
۴	۰/۵۷۳	۰/۰۷۱	۶/۶۰۹	۰/۰۰۰
۵	۰/۵۸۸	۰/۰۷۲	۶/۶۹۰	۰/۰۰۰
۶	۰/۹۷۸	۰/۰۲۱	۹/۵۴۰	۰/۰۰۰
۷	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۹/۵۹۲	۰/۰۰۰
۸	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۹/۵۹۲	۰/۰۰۰
۹	۰/۸۵۳	۰/۰۵۲	۸/۵۹۹	۰/۰۰۰
۱۰	۰/۸۹۵	۰/۰۴۴	۹/۰۲۴	۰/۰۰۰
۱۱	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۹/۵۹۲	۰/۰۰۰
میانگین	۰/۸۸۱	۰/۰۳۲	۸/۸۲۴	۰/۰۰۰

مرحله کنترل کیفیت برای ارزیابی کیفیت مراحل تحلیل مضمون و نتایج حاصل از مقایسه نظرات پژوهشگر با نظر کارشناسان انجام شد. مطابق جدول ۶ آماره‌های کاپا و سطح معناداری آنها بیانگر تأیید کدگذاری‌ها و الگوی پژوهش توسط کارشناسان است.

۳-۷. ارائه یافته‌های پژوهش

شکل ۵. الگوی ثبات زناشویی ایرانی-اسلامی

برای تجزیه و تحلیل پژوهش‌های مرتبط با موضوع تحقیق از بررسی کدها استفاده شد. تحلیل داده‌های پژوهش (شکل ۵) نشان داد که ثبات زناشویی ایرانی تحت تأثیر ۳۷ مفهوم و ۷ مقوله است که عبارتند از: مطابقت‌های فردی، ویژگی‌های مربوط به فرد، ویژگی‌های فردی مختص به جنسیت، ویژگی‌های خانواده اصلی، ویژگی‌های دوستان و خویشان، ویژگی‌های مشترک رابطه همسری و ویژگی‌های ارتباطی مختص به جنسیت. به نظر می‌رسد این ۷ مقوله ذیل سه بخش فرد، رابطه و دیگران قابل توصیف است؛ بدین ترتیب مدل نهایی ثبات زناشویی ایرانی - اسلامی براساس شکل ۵ قابل ارائه است.

۳. بحث و نتیجه‌گیری

باتوجه به اهمیت خانواده و ثبات آن در تأمین سلامت فرد و جامعه، پژوهش حاضر با هدف بررسی تحلیل عوامل ثبات زناشویی ایرانی - اسلامی در متون پژوهشی بومی و آموزه‌های اسلامی انجام شد. چندبعدی بودن پدیده مورد مطالعه، لزوم بررسی متنوع ادبیات را با استفاده از روش فراترکیب در پی داشت. بررسی منابع سبب شناسایی الگویی حاوی کدها، مفاهیم و مقوله‌های مرتبط بود. الگوی به دست آمده شامل مفاهیم سی وهفت‌گانه و مقوله‌های هفت‌گانه بود. مقوله‌ها عبارتند از: مطابقت‌های فردی، ویژگی‌های مربوط به فرد، ویژگی‌های فردی مختص به جنسیت، ویژگی‌های خانواده اصلی، ویژگی‌های دوستان و خویشان، ویژگی‌های مشترک رابطه همسری و ویژگی‌های ارتباطی مختص به جنسیت که ذیل سه بخش فرد، دیگران و رابطه قابل توصیف و تلخیص.

هرچند در ادبیات پژوهشی از روش فراترکیب استفاده نشد، ولی بدون در نظر گرفتن این ناهمسانی روش‌ها، نتیجه به دست آمده همسو با نتایج مطالعات کیفی انجام شده در این موضوع بود. از جمله هاشمی گل‌مهر (۱۳۹۷)، جهان‌علی خواه (۱۳۹۷)، حاتمی ورزنده (۱۳۹۴)، صاحب‌دل، زهراکار و دلاور (۱۳۹۴)، خدادادی سنگده، نظری، احمدی و حسنی (۱۳۹۴) و کریمی‌ثانی و احیایی، اسماعیلی، فلسفی نژاد (۱۳۹۱). این همسویی به معنای یکسانی چشم‌اندازهای به دست آمده نیست بلکه نتایج حاصل از پژوهش حاضر به دلیل روش مورد استفاده، شمول بیشتری دارد؛ زیرا تمام نتایج حاصل از ادبیات پژوهشی به عنوان کدهای اولیه این مطالعه استفاده شده است، در عین اینکه فراتر از آنها متکی به نتایج حاصل از

مطالعات دیگر کمی و کیفی و همچنین متون اسلامی مرتبط است.

الگوی به دست آمده نشان داد که ویژگی‌های فردی، ویژگی‌های جنسیتی فرد که او را آماده نقش‌پذیری برای زندگی مشترک می‌کند و مطابقت‌های زن و شوهر، تأمین‌کننده بخش مهمی از ثبات زناشویی است. دیگران نیز سهم زیادی در ثبات زناشویی دارند مانند خانواده‌ها، خویشان و دوستان که البته خانواده اصلی تأثیرات عمیق‌تری در ازدواج افراد دارد. آخرین منظومه مؤثر در ثبات زناشویی، کیفیت تجربه زیست همسری زن و شوهر است؛ چه تجربیات مشترک و چه تجربیات مختص به جنسیت. این نتایج می‌تواند راهگشای خانواده‌درمانگران، زوج‌درمانگران، آموزش‌گران خانواده، پژوهشگران، برنامه‌ریزان و مسئولین منطقه‌ای و ملی حوزه خانواده در آسیب‌شناسی و تعیین راهبردها و راهکارهای مداخله و تدوین پرسش‌نامه‌ها و بسته‌های آموزشی و درمانی در حوزه ازدواج و خانواده باشد.

فهرست منابع

۱. الاحسائی (ابن ابی‌جمهور)، محمد بن علی (۱۴۰۳ ه.ق). *عوالی الآلی العزیزیه فی الاحادیث الدینیہ*. قم: مطبعه سیدالشهدا علیه السلام.
۲. الآبی (ابوسعید الوزیر)، منصور بن الحسین (۱۹۸۱). *نثر الدر*. مصر: هیئته المصریه العامه.
۳. پسندیده، عباس (۱۳۹۸). *رضایت زناشویی*. قم: دارالحدیث.
۴. جهان‌علی‌خواه، مریم (۱۳۹۷). *بررسی ادراک زوجین موفق و ناموفق از بایدها و نبایدهای اخلاقی مرتبط با ازدواج*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی. دانشگاه علامه طباطبائی، تهران.
۵. حاتمی‌ورزنده، ابوالفضل (۱۳۹۴). *تدوین الگوی بایدها/رضایت‌مند و بررسی اثربخشی برنامه مداخله‌ای مبتنی بر آن*. رساله دکتری مشاوره. دانشگاه علامه طباطبائی، تهران.
۶. حسین‌خانی، هادی (۱۳۹۶). *معیارهای انتخاب همسر از دیدگاه اسلام و ساخت مقیاس آن*. قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام.
۷. خدادادی‌سنگده، جواد، نظری، علی محمد، احمدی، خدابخش، و حسینی، جعفر (۱۳۹۴). *تجارب والدین موفق در مورد زمینه‌های خانواده سالم: یک پژوهش کیفی*. *نشریه تحقیقات کیفی در علوم سلامت*، ۴ (۲)، ۱۷۸-۱۹۰.
۸. الدیلمی‌الهمدانی، شبرویه بن شهردار (۱۴۰۶ ه.ق). *الفردوس بمأثور الخطاب*. بیروت: دارالکتب العلمیه.
۹. سازمان ثبت احوال کشور (۱۳۹۴ و ۱۳۹۷). *مشاهده شده در پایگاه اطلاعاتی: www.sabteahval.ir*
۱۰. صاحب‌دل، حسین، زهرآکار، کیانوش، و دلاور، علی (۱۳۹۴). *نارسایی شاخص‌های ازدواج موفق: یک مطالعه کیفی*. *نشریه پژوهش‌های روان‌شناسی بالینی و مشاوره*، ۵ (۲)، ۳۲-۴۶.
۱۱. طوسی، محمد بن الحسن (۱۳۶۵). *تهذیب الاحکام*. تهران: دارالکتب الاسلامیه.
۱۲. الحرالعاملی، محمد بن الحسن الحر (۱۴۰۹ ه.ق). *وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه*. قم: مؤسسه آل‌البت علیهم السلام.
۱۳. فلیک، اووه (۱۳۹۱). *درآمدی بر تحقیقات کیفی*. مترجم: جلیلی، هادی. تهران: نشر نی.
۱۴. القرشی (ابن ابی‌الدنیا)، عبدالله بن محمد (۱۴۰۹ ه.ق). *مکارم الاخلاق*. بیروت: دارالکتب العلمیه.
۱۵. القمی (الشیخ الصدوق) محمد بن علی بن بابویه (۱۴۱۷ ه.ق). *کتاب من لایحضره الفقیه*. قم: مؤسسه النشر الاسلامی.

۱۶. کریمی ثانی، پرویز، احمایی، کبری، اسماعیلی، معصومه، و فلسفی نژاد، محمدرضا (۱۳۹۱). عوامل تعیین کننده موفقیت ازدواج: یک مطالعه کیفی. *نشریه پژوهش های مشاوره*، ۴۵ (۱۲)، ۷۵-۹۳.
۱۷. کلینی، محمدبن یعقوب (۱۳۶۵). *الکافی*. تهران: دارالکتب الاسلامیه.
۱۸. کلینی الرازی، محمدبن یعقوب (۱۴۰۱ ه.ق). *الکافی*. بیروت: دارالصعب و دارالتعارف.
۱۹. المجلسی، محمدباقر بن محمدتقی (۱۴۰۳ ه.ق). *بحار الانوار الجامعه لدرر اخبار الائمه الاطهار علیهم السلام*. بیروت: مؤسسه الوفا.
۲۰. محمدی ری شهری، محمد (۱۳۹۷). *تحکیم خانواده از نگاه قرآن و حدیث*. قم: دارالحدیث.
۲۱. مرکز آمار ایران (۱۳۹۵). مشاهده شده در پایگاه اطلاعاتی www.amar.org.ir.
۲۲. هاشمی گل مهر، مجید (۱۳۹۷). *ارائه الگوی ازدواج موفق*. رساله دکترای مشاوره. دانشگاه شهید چمران. اهواز.
۲۳. المتقی الهندی، علی بن حسام الدین (۱۳۹۷). *کنز العمال فی سنن الاقوال والافعال*. بیروت: مکتبه التراث الاسلامی.

24. Bench, S., & Day, T. (2010). The user experience of critical care discharge: a meta-synthesis of qualitative research. *International journal of nursing studies*, 47(4), 411- 467.
25. Bradbury, T. N., Fincham, F. D., & Beach, S. R. (2000) Research on the nature and the determinants of Marital satisfaction: a decade in review. *Journal of marriage and the family*, 62(2), 964- 980.
26. Clarke, V., & Braun, V. (2006). *Successful qualitative research: A practical guide for beginners*. London: Russel sage..
27. Cooper, H., & Hedges, L.V. (2009). *Research synthesis as a scientific process. A chapter on: The Handbook of Research synthesis and Meta-Analysis (2ed)*. London: Russel sage.
28. Esmaili, R., Saeedi, Z.A., & Ashktorab, T. (2016). Concept of elderly dignity in nursing perspective: a systematic review. *Medical History Journal*, 5(17), 11- 36.
29. Makhanova, A., McNulty, J. K., Eckel, L. A., Nikonova, L., & Maner, J. K. (2018). Sex differences in testosterone reactivity during marital conflict. *Hormones and Behavior*, 105, 22- 27.
30. O'Neill, T., Jinks, C., & Ong, B. N. (2007). Decision-making regarding total knee replacement surgery: a qualitative meta-synthesis. *BMC health services research*, 7(1), doi: 10.1186/1472-6963-7-52.
31. Sandelowski, M., & Barroso, J. (2007). *Handbook for Synthesizing Qualitative Research*. New York: Springer.
32. Stutzer, A., & Frey, B. S. (2009). Dose marriage make people happy, or do happy people get married? *the journal socio-economice*, 35, 326- 367.
33. Thomas, D. R. (2003). A general inductive approach for qualitative data analysis. *American Journal of Evaluation*, 2(27), 237-246.
34. Zimmer, L. (2006). Qualitative meta-synthesis: A question of dialoguing with texts. *Journal of Advanced Nursing*, 53 (3), 308- 311.